

Värmlands ANOR

Nr 2 Juni 2018

Medlemstidning för Värmlands Släktforskarförening

Årgång 35

Hässja och humlegård på Janngården, Nedre Värnäs, Norra Ny socken. Foto Gösta Berg, Nordiska museet 1928. Bilden från Digitalt Museum.

VärmlandsAnor

Författarna ansvarar för riktigheten i artiklar. Citera gärna VärmlandsAnor, men glöm inte att ange källa. Eftertryck av texter endast med författarens tillåtelse. Redaktionen förbehåller sig rätt att redigera insända bidrag.

ISSN 1400-1047 Upplaga 1700 ex, 4 ggr/år

Ansvarig utgivare och redaktör

Carl-Johan Ivarsson, Finnögatan 4 B, 614 33 Söderköping
Tel 070-2253245, redaktor@varmlandsrotter.se

Layout

Kerstin Osterman, KEOZ, Skattkärr

Tryck

City Tryck i Karlstad AB

Föreningsfakta

Föreningen bildades 1983 och har till ändamål att stödja och stimulera intresset för släkt- och hembygdsvetenskap i Värmland och förena dem som delar detta intresse.

Föreningens adress

c/o Lars-Göran Jansson, Ingalills väg 10,
656 38 Karlstad. Tel. 054-83 75 81
E-post: ordforande@varmlandsrotter.se
Organisationsnummer 873201-6897

Medlemsfrågor

Thore Jansson: medlem@varmlandsrotter.se

Medlemsavgift

Medlemsavgiften är 150 kr för ordinarie medlem och 50 kr för familjemedlem (2018) till svenskt plusgiro 46 96 60-5. Medlemmar i Norge betalar 200 norska kronor till norskt postgiro 7877 08 16652.

Hemsida och e-mail

www.varmlandsrotter.se
e-mail vsf@varmlandsrotter.se

Föreningens styrelse

Ordförande Lars-Göran Jansson,
Ingalills väg 10, 656 38 Karlstad. Tel. 054-83 75 81

Vice ordförande Britt-Marie Johansson, Bokliden 41,
667 33 Forshaga Tel. 070-530 63 30

Sekreterare Gunnar Jonsson, Sveavägen 6 C,
66141 Säffle. Tel. 0533-105 59

Kassör Thore Jansson, Västra Ingersby 101,
686 94 Rottneros, Tel. 070-190 45 93

Ledamöter

Eva Lejrin, Orrholmsgatan 3, lgh 1603,
652 15 Karlstad. Tel. 070-6859960
Sonja Skagerud Östlund, Cederroths väg 1,
663 33 Skoghall. Tel. 054-51 73 34
Kjell Hasselroth, Stor Ingmars väg 13, 653 46 Karlstad,
Tel. 054-566303
Ulf Fritzon, Forsgatan 8, 667 34 Forshaga
Tel. 070-530 14 15
Berith Hemmingberg, Smedsgatan 9 A,
684 30 Munkfors Tel. 076-914 01 97

INNEHÅLL

- 3 Domarstugan i Höljes, *Inge Lundqvist*
- 5 Målet mot Jon Larsson i Domarstugan i Höljes, *utdrag ur Älvdals häradsrätts dombok*
- 7 Sällskapet Gustavaforskning
- 8 Bouppteckning efter lanthandlare – en titt in i 1880-talet, *Gunvor Waller*
- 12 Oanade anor, *Hans Jonsson*
- 14 Värmlands KyrkBoksRegister – VKBR, *Gunnar Jonsson*
- 15 Sämiskmakaren Per Callander i Mariefred, *Hans Jonsson*
- 16 I släktens spår i Södra Finnskoga, *Gunnel Larsson*
- 17 Polacken Johan Pasno, *Pelle Räf*
- 18 Bäste Johannes, *bokrecension*
- 19 Ordförande har ordet
- 20 Antavla nr 216
- 22 Ur andra medlemsblad
- 22 Antavla nr 217
- 24 Sommarens och höstens program 2018

Redaktörens ruta

Biblioteken är kulturens högborgar runt om i Värmland. Vår förening har ett gott samarbete med de flesta kommunbibliotek. VärmlandsAnor finns på nästan alla tidskriftshyllor, tillsammans med våra systertidskrifter Wermlandiana, Värmländsk Kultur med flera, som också ges ut av föreningar.

Så är det tyvärr inte längre på Kils bibliotek. Inte på grund av sparsamhet eller ointresse, utan av principiella skäl. Kulturchefen Patrik Karlsson har nämligen bestämt, att biblioteket inte kan erbjuda dessa tidskrifter för sina besökare. För då blir ju biblioteket eller kommunen medlem i föreningen, och det kan man inte vara.

Jag har varit i kontakt med Patrik Karlsson, och han kunde inte förstå varför jag såg hans handlingssätt som fullständigt abberitiskt. Från bibliotekets sida borde det vara en självklarhet att samarbeta och inte motarbeta de kulturella föreningarna, tyckte jag. Att det fungerat bra i 35 år var heller inget argument enligt Patrik Karlsson.

Tyvärr ledde min kontakt inte någonstans. Så Kil sjönk rejält på kommunrankningen för min del. Det kan kanske vara så, att det finns möjlighet för er som är kommuninvånare och skattebetalare i Kil att påverka beslutet.

En trevlig sommar önskas Er alla, Kilsbor och alla andra medlemmar!

Domarstugan i Höljes

av Inge Lundqvist

Jag växte upp i Höljes, Norra Finnskoga. Höljes är den äldsta av Norra Finnskogas byar och Domarstugan är en av de äldsta gårdarna i byn. Två gårdar anses äldre, nämligen Gammelgården (Noligarn) och Heden (Hia). Alla dessa tre fastigheter är belägna på östra sidan av Klarälven eller Storälven som den också kallades.

Den gamla mangårdsbyggnaden i Domarstugan (eller Domerstugan), från 1700-talet, var en tvåvånings timrad parstuga, som revs i början av 1900-talet. På bilden ses min farfars föräldrar med några av barnen. På hästryggen sitter min farfar Henning Lundqvist f.1900.

Det som från början fick mig intresserad av hembygdens historia var att det hemma fanns en liten oansenlig röd bok med svart rygg. Bokens titel var *Från Finnbygden* och författaren var Oscar Larsson. I boken skriver Oscar "på Slugtorp" Larsson: *På 1740-talet inflyttade från Branäs Lars Håkansson, son av häradsdomaren Håkan Markusson därstädes och med honom kom domarnamnet in i byns släktregister. Han byggde på 1/8, som han köpt för 242 riksdaler, och stället kom därefter att heta Domarstugan. Denne Lars hade ett svårt lynne och hade det besvärligt att komma överens med sitt folk. Han anklagade sin son Jon för att ha slagit sin mor och far, varför han dömdes den 11/6 1755 "att liv sitt mista och varda halshuggen", men han blev dock benådad från dödsstraffet".*

När jag senare började släktforska upptäckte jag att Domar Lars Håkansson var min morfars farmors farmors farfar. Det blev då intressant att leta upp rättegångsprotokollet i Älvdals Häradsrätt. Mycket riktigt så fanns den där och det är

den texten som jag har skrivit rent och vill dela av mig här.

Gårdens familjer kan följas enligt nedan

I. Bengt Halvarsson (begravd 10/4 1725) gift med **Karin Olofsdotter** (1682-1752). Änkan Karin sålde 19 juni 1740 1/8 av hela hemmanet Höljes till Lars Håkansson se nedan under II. Köpebrevet bevittnades av Lars Persson i Nedergården, Jon Olofsson i Likenäs och Jon Pettersson i Amnerud

Barn: **Olof Bengtsson** (1715-1795) Olof blev tvingad att flytta från Höljes till Uggelheden 1750 eftersom han var hårt skuldsatt

Håkan Bengtsson (d.1736) Håkan fick ett oäkta barn med kvinnspersonen Anna Larsdotter från Norge. Båda blev stämde inför tinget och fick böta för lönskaläge

Halvar Bengtsson (d före januari 1745) Halvar hade stora skulder som hans bror Olof fick ta över.

Britta Bengtsdotter (1712-1782) Britta blev dömd för lönskaläge 2 gånger och förblev ogift och blev kallad kvinnsperson livet ut.

II. Domer-Lars Håkansson (1705-1794) från Domarheden i Branäs. Lars var son till häradsdomaren Håkan Markusson (1657-1734) från Branäs och hans hustru Sigrid Olsdotter från Höljes. Lars farfar var Markus Håkansson (1630-1701), som var riksdagsman 1664, 1672, 1680 och 1689. Lars Bäckvall skrev om Markus Håkansson: "I denna bygd finns det inte någon tillnärmelsevis så oegennyttig och som med sådan värdighet och klokhet verkat för sin fosterbygd". Lars Håkansson gifte sig 1734 med **Marit Jonsdotter** (1713-1783) från Jakobsgården i Ugganäs. Lars och Marit flyttade till Höljes på

1740-talet och köpte 1/8 mantal för 242 riksdaler och stället kom efter honom att heta Domarstugan. Enligt Bäckvall var Domarstugan en rik gård, med välbyggda hus och mycket målningar. Domarstugan var från mitten av 1700-talet till slutet av samma århundrade ett av socknens mest ansedda och förmögna hus. En av deras söner, Jon Larsson, hade svårt att komma överens med sina föräldrar vilket först ledde till att han på tinget i juni 1755 dömdes "att lif sitt mista och varda halshuggen". Men han blev benådad och lär ha suttit fängslad på Örebro slott. **Om detta ting finns mer att läsa längre fram.**

Barn: **Jon Larson** (1734-1813) gift med Britta Hindriksdotter från Heden, Höljes

Håkan Larsson (1740-1761) var ogift. Dog av håll och styng.

Per Larsson (1745-1805) se nedan III

III. Sonen Per Larsson (1745-1805). Gift 1770 med **Karin Olsdotter** (1753-1834) från Halverstugan i Båtstad. Hennes föräldrar var Olof Halvardsson (1708-1811) och Britta Jönsdotter (1734-1824). Egentligen var det, som traditionen var på den tiden, tänkt att sonen Jon skulle ha tagit över gården. Men när ovänskapen med föräldrarna kom blev det aldrig så, utan det blev yngste sonen Per som ärvde Domarstugan.

Barn: **Sigrid Persdotter** (1770-1856) gift med Anders Håkansson från Höljes

Håkan Persson (f.1773)

Karin Persdotter (f.1775) gift med Pål Larsson från Ny Socken

Ingerd Persdotter (1779-1839) se nedan IV

Olof Persson (f.1782) gift med Lisa Eriksdotter från Aspberget

Marit Persdotter (f.1787)

Lars Persson (1789-1792)

Britta Persdotter (1792-1880) gift med Olof Halvardsson från Gammelgården

IV. Dottern Ingerd Persdotter (1779-1839). Gift 1797 med **Anders Håkansson** (1769-1836), son till Håkan Larsson (1731-1795) från Tallåsen och Anna Andersdotter (1742-1805) bördig från Slättne. Anders var kyrkvärd, men det hindrade honom inte från att leva ett hårt liv. Han dog av fylleri vid 67 års ålder, enligt dödboken. Om hans fru Ingerd finns det i husförhörlängden en anteckning i marginalen: "super, är ofta full". Äldste sonen Håkan blev nämndeman och om honom står det i samma marginal: "ordningsman". 1824 hade han varit till Carlstads Lasarett och fått behandling för "veneriska smittan".

Barn: **Håkan Andersson** (1797-1855) ogift

Per Andersson (1800-1828)

Lars Andersson (1803-1829)

Anders Andersson (f.1805) gift med Karin Eskilsdotter från Eskilsgården i Gunneby.

Karin Andersdotter (1808-1882) gift med Jon Persson i Gammelgården

Domar-Olof Andersson (1813-1855) se nedan.

V. Sonen Domer-Olof Andersson (1813-1855). Gift 6/10 1833 med **Karin Danielsdotter** (1816-1877), dotter till Daniel Eriksson (1770-1843) och Gertrud Mattsdotter (1782-1847) från Långflon. Domer-Olof förolyckades under en ridfärd på Klarälven mellan Båttstad och Höljes, efter att ha bevistat ett dopgille i Malistugan i Båttstad.

Barn: **Karin Olsdotter** (1834-1834)

Ingegerd Olsdotter (1835-1907) gift 1854 med Halvard Halvardsson från Kvarnäs, Höljes

Domar-Anders Olsson (f.1837) se nedan

Kajsa Olsdotter (1839-1913) gift 1:a gången 1855 med f.d. bruksförvaltaren Gustaf Wilhelm Wetterstrand (1814-1882) från Norstugan, Höljes. Gift 2:a gången 1889 med skolläraren Olof Svanberg (1823-1895)

Anna Olsdotter (1840-1861) gift 1857 med Alexis Fröding (1826-1910) från Nedergården, Dalby

Daniel Olsson (f.1843)

Marit Olsdotter (1846-1851)

Lisa Olsdotter (1849-1920) gift 1868 med lanthandlaren August Hedberg (1839-1926)

VI. Sonen Domer-Anders Olsson (f.1837). Gifte sig 1859 med **Sara Jonsdotter** (1838-1870) från Malistugan i Båttstad. Hon var dotter till kyrkvärden Jon Jonsson (1804-1885) och hans hustru, prästdottern Cajsa Lagerqvist (1804-1875) från Långav. Efter Saras bortgång fick Domer-Anders tre utomäktenskapliga barn med pigan **Anna Andersdotter** (1844-1935) från Höljes. Hon var dotter till Anders Håkansson (1767-1824) och Sigrid Persdotter (1770-1856) under II. Anna och Domer-Anders var alltså tremänningar. Domer-Anders sålde Domarstugan till skogsbolag 1877. Det var samma år som modern dog.

Domer-Anders flyttade till Amerika 3/7 1893 vid 56 års ålder och med honom lämnade denna släkt Domarstugan.

Barn: **Olof Andersson** (1859-1859)

Kajsa Andersdotter (1860-1948) gift med Lars Martinsson (1855-1929) från Martinsgården i Långflon. De hade emigrerat till Amerika

Jon Andersson (1862-1864)

August Andersson (f.1865) gift 1887 med Britta Henriksdotter (f.1863). August flyttade till Nordamerika 1888. Britta reste med deras dotter Selma året därefter.

Karin Andersdotter (1866-1948) gift 1891 med Emil Eriksson (1868-1937) från Vallen, Uggelheden. Emil föddes i Borgvattnet, Jämtland.

Sara Maria Andersdotter (1869-1869)

Maria Andersdotter (f.1870) flyttade till Nordamerika 1888.

Efter dessa familjer kom gården, på samma sätt som även Gammelgården och Heden, att vara ägd av skogsbolag och arrenderades ut till olika familjer tills de åter kom i privat ägo under senare delen av 1900-talet.

Gamla Domerstugan

Målet mot Jon Larsson i Domarstugan i Höljes

Utdrag ur Älvdals häradsrätt , Arkiv Digital, Alab:4 (1754-1755) Bild 4070

Criminal ransakning öfver Jon Larsson i Höljes, som blifvit angifven at hafva slagit sin fader Lars Håkansson

Hållen d 11:te junii 1755

Jon Larsson i Höljes, var vid denna rätt tidigare anklagad för enkelt hor med sin fars tjänstepiga Margareta Persdotter [*enkelt hor beroende av att en av de båda var gift, i detta fall Jon, som gifte sig 1754, mitt påpekande*]. Kronans Länsman, den ansedde Nils Bodin, föredrog för rätten hur det framkommit att Jon, hemma hos föräldrarna skall ha fört ett ogudaktigt leverne. Han skall ha slagit föräldrarna och uppfört sig mycket illa. På grund av detta har länsmannen låtit fängsla Jon Larsson och inkallat honom till rätten tillsammans med åtskilliga vittnen.

Jon Larsson, som är 23 år och liten till växten, kallades inför rätten. Men han nekade till Länsmannens anklagelser och uttalade sig samtigt ”med mycken fräckhet”.

Vittnesförhör

Jon Olsson sa att han aldrig sett att den anklagade slagit sina föräldrar eller på annat sätt illa hanterat dem. Dock har vittnet under några år hört ett allmänt rykte om detta och att Lars Håkansson beklagat sig över sin sons ”elaka förhållande mot sin far och mor”.

Olof Jonssons berättelse påminner om Jon Olssons vittnesmål. Han la till att han en gång kom till sin granne Lars Håkansson och då skall sonen nyss varit där och slagit sin far och ryckt hår av honom. Men allt var över när vittnet kom dit.

Eskil Eskilsson (f.1722) sa att han för två år sedan tjänade hos Olof

Jonsson i Höljes Gård. Åtskilliga gånger fick de då bud från Lars Håkansson att komma dit och lugna Jon Larsson, som hållit på att slå sin far. Men då vittnet kom dit var bråket över. Förutom en gång, då Eskil kom dit, och Jon höll på att träta med sin mor Marit Jonsdotter. Sonen hade då slagit till henne så att hon fallit omkull mot en säng, och slagit ena tinningen blodig. Jon Larsson var vid samma tillfälle så ond att han ”med en yxa sönderslagit dörren, kistan och stolar med allt han överkom”. Han hade svurit och sagt att han skulle bränna upp huset och gå till Norge. Vittnet lyckades ta av Jon yxan och få honom att lugna ner sig. Lars var inte hemma vid detta tillfälle. En annan gång var Eskil på en säter i Höljes. Då såg han Jon Larsson och hans far slåss med varandra på sätervallen. Efter slagsmålet var Lars ”riven och blodig i ansiktet”. Men vem av dem som orsakat eller börjat bråka visste inte vittnet.

Vid två andra tillfällen har Eskil sett hur Jon Larsson i sinne knuffat sin far utan att denne rört Jon. Den anklagades lillasyster har ofta kommit springande till Eskil och bett honom hjälpa till mot Jons övervåld. Även Lars har flera gånger kommit, med tårar i ögonen, och beklagat sig över sin elaka son. Vittnet kunde inte komma ihåg när allt detta hänt. Vittnet svarade på tillfrågan att han inte hört Jon svära åt sina föräldrar, ej heller sett någon av dem druckna och har därmed inte mer att berätta.

Ingeborg Håkansdotter vet inget om något slagsmål och har inte själv sett något. Dock har hon i några år hört ett elakt rykte att Jon skulle behandla sin far illa, slå honom ”och lefva oregerligt i huset”.

Pigan Karin Olsdotter att en gång har Jon Larssons hustru Britta Hindriksdotter kommit springande till vittnet och Olof Mickelsson, och bett dem ”för Guds skull komma och taga ifred för Lars Håkansson”. Jon Larsson håller på att slå honom. Vittnet och Olof Mickelsson följde genast med. Vittnet gick in och Olof stannade i förstugan. När de kom in höll Lars och sonen på att träta. Fadern visade sonen en hårlock, som låg på golvet och sa: ”se där ligger mitt hår!” Då svarade Jon: ”det är mitt”. Vittnet såg tydligt att det var faderns hår eftersom det var mörkt och likt faderns. Sonen hade ljus hår. Därefter sa Jon till sin far: ”Jag skall hålla dig här som en killinge!”. Jon fattade tag i axlarna på Lars och sa: ”du är en blodsugare”. Fadern suckade då och sa: ”det var länge sedan jag fick heta blodsugare av dig”. Vittnet har sedan 3-4 år hört ett rykte att Jon slagit sin far, och även hört Lars klagat över detta. Men hon har aldrig sett det med egna ögon och kan inte minnas när detta hände. Vittnet svarade på frågan att Jon var drucken den gången, men hans far var nykter. Vittnet försökte avstyra, men Jon var ond och slog handen i bordet ”uti ett stycke deg, därav de bakat bröd”.

Olof Mickelsson berättade inför rätten att Jon Larssons hustru Britta Hindriksdotter kommit till honom och förra vittnet, beklagat sig och sagt att hennes man håller på att slå sin far Lars. Hon bad dem ”för Guds skuld komma och taga honom ifred. Vittnet gick till Lars hus och när han kom fram stannade han i farstun eftersom det då var lugnt. Jon och Lars började träta om en hårlock och då sa Jon till sin far: ”Jag skall hålla dig Lars som en killinge” och sedan sa Jon ”du är en

blodsugare". Över detta har Lars beklagat sig och sagt: "det var länge sedan jag fick höra det av dig". Vid ett annat tillfälle hörde vittnet en sen natt ett fasligt buller från Lars Håkanssons stuga. Olof gick dit, men kunde inte se vad de gjorde. Dock var Lars Håkansson, Jon Larsson och dennes moder "om varandra". När det blev ljust visade Lars för Olof att hans skjorta var sönderriven. Jon nekade till detta och sa att Lars gjort detta själv när Jon försökte lugna ner honom.

Vittnesmålen blev nu lästa och godkända

Lars Håkansson som var närvarande tillfrågades om detta och svarade att han inte kunde anklaga sin son för att ha slagit honom. Men några gånger har Jon hållit fast sin far när han varit ond på sonen. Han kunde inte förneka att Jon några gånger knuffat honom. Det kunde inte Lars förneka, men ville inte att det skulle läggas Jon till last.

Jon Larsson tillfrågades om han gjort som hans far sagt. Han svarade: Jag har ibland försvarat mig när min far överfallit mig med hugg och slag och då har jag hållit fast honom eller knuffat bort honom. Sedan frågade rätten om Jon knuffat sin mor så att hon fallit mot sängen. Jon svarade då: "hon kom och ville överfalla mig då jag skuffade henne ifrån mig, men om hon därvid stötte sig i sängen såg jag intet".

Jon förnekade att han vid samma tillfälle slagit sönder eller fördärvat något. Samtidigt nekade han att skulle varit i slagsmål med sin far i sätern.

När det gällde vittnesmålet Karin Olsdotter kunde Jon inte svara på hur hon kunde ha sett detta eftersom han den gången sa sig ha varit så drucken att han inte visste vad han gjorde. Jon kunde inte minnas efteråt att han skulle ha ryckt hår av sin far eller kallat honom blodsugare.

Adjunkten Herr Petter Hammer, som var närvarande, sa om Jons våldsamma förhållande till sin far under 3 till 4 år att detta kommit till allmänhetens kännedom och orsakat åtskillig förargelse i församlingen. Lars Håkansson har flera gånger kommit till Hammer med tårar i ögonen och beklagat sig över att hans son slagit honom. Lars har på olika sätt försökt fostra sonen till lydnad och hörsamhet. Detta har inte Jon velat åtlyda utan "lika full i ondska mot sin fager framfarit". Hammer har på ett allvarsammare sätt försökt förklara för Jon vad ett sådant beteende kan få för påföljd om Jon blir lagsökt för detta. Jon har då "utbrustit i ovet och trott sig ej böra lida anmaningar av någon människa". Allt detta och Jons övriga uppförande och gudlöshet har gjort att Hammer hos Länsmannen sökt Laga Rådstalan under detta ting mot Jon Larsson.

Under Hammers framställan sa Jon att han "ej må sörja för eder själ jag sörjer nock för min".

Lars Håkansson ville inte inför Hammer erkänna sina tidigare klagomål över sonen och yttrade sig då med hårda hotelser att det inte var upp till Hammer att vara Länsman. "Vi hafva en Länsman som är god nog".

Herr Hammer undrade inför rätten om han behövde ta emot några förolämpningar från åhörarna när han försökt avstyra deras elakheter, då varken allmänna eller enskilda förmaningar har hjälpt.

Lars Håkansson tillfrågades nu om han ville förneka att hans son slagit honom trots att han för många berättat om detta. Men Lars ville inte anklaga sonen för något.

Jon Larssons mor Marit Jonsdotter inkallades för att vittna i rätten. Hon sa att hon aldrig sett sonen slå sin far, men att de ibland har grälat men inget mer.

Länsmannen inkallade ytterligare vittnen, nämligen skogsvaktaren Petter Bodin och pigan Anna Andersdotter från Höljes. De fick avlägga ed.

Petter Bodin sa att han en gång efter trettondagen 1754 varit i Höljes. Då kom en liten flicka till honom och bad honom gå och taga fred för Lars Håkansson, som blivit slagen av sin son. Bodin gick genast dit, men slagsmålet var då över. Jon höll på gräla med sin far. Lars satt på en bänk och var sönderriven på bröstet. Både Jons far och mor sa att deras son hade slagit dem.

Anna Andersdotter sa att hon förra våren hört ett skrik vid Lars Håkanssons bostad. Anna gick ut på älvsbacken och såg hur Jon handgripligt bråkade med sin far. Då hade Lars Håkanssons hustru kommit och skilt dem åt, men de fortsatte att vara oense och svurit och bannat. Vittnet kunde inte urskilja vem som svurit eller hur bråket börjat.

Rätten tog nu Lars Håkansson under enskilt förhör och uppmanade honom att uppriktigt säga sanningen. Lars erkände att Jon några gånger, när han blivit arg, kunnat fatta tag i honom, slå honom i ansiktet, knuffa omkull honom och några gånger ryckt i håret. Men på annat sätt skall Jon aldrig ha burit hand på sin far. Lars Håkanssons hustru, som därefter blev inkallad, berättade likaså hur hon sett Jon hantera sin far som Lars berättat. Men hon ville inte säga att sonen på något sätt uppfört sig illa mot henne. Men då rätten berättade för henne hur vittnet Eskil Eskilsson hade sett hur Jon knuffat henne mot sängen tillstod hon äntligen att detta hänt och att hon stött sig i pannan. Därefter sa hon att hennes son var så till sättet beroende på att han varit mycket begiven på fylleri och "att då han blifver drucken skall han ej veta hvad han gör". Modern anhöll att Jon skulle få ett lindrigt straff.

Jon Larsson blev inkallad igen och fick höra föräldrarnas berättelse. Till att börja med bestred och nekade Jon att det gått till som föräldrarna sagt. Men äntligen och sedan han fått åtskilliga varningar om att säga som sanningen var erkände han sig ha knuffat till sin far en gång då de varit tillsammans uti sätern och varit ovänner. Lars hade fallit omkull och slagit sig i ansiktet så att han blivit blodig. Han har även slagit omkull sin far några gånger, men han kan inte minnas att han någon gång ryckt hår av honom, eftersom han varit så drucken att han inte kunde komma ihåg att det hänt. Jon erkände nu att han knuffat omkull sin mor så att hon fallit emot sängen. Något mer ville han inte erkänna av det som han anklagades för. På tillfrågan om det fanns flera bevis att lägga fram svarade Länsmannen: Nej.

Rannsakningen lästes upp och godkändes

Utslag

Häradsrätten har, om detta brottmåls beskaffenhet, försökt göra sig noga underrättad och erfarit hur Jon Larsson, sedan hans far Lars Håkansson för åtskilliga vittnen, förutom Adjunkten Hammer, beklagat sig över sin sons elaka förhållande mot honom och att han med slag överfallit sin far. Detta har Adjunkten Hammer genom lämpliga förmaningar försökt avråda Jon Larsson. Herr Hammer angav vid detta ting Jon för detta brott hos Länsmannen Bodin. Jon ställdes inför rätten efter att han tidigare, den 9:e i samma månad, anklagats för enkelt hor med sin fars tjänstepiga Margareta Persdotter. Han var anklagad för att ”hava legat i säng med henne några nätter” och han dömdes att ”vid nästa ting med svärjomål sig fria”. Vid denna rannsakning blev det med flera edsvurna vittnens utsago styrkt att fadern Lars Håkansson och modern Marit Jonsdotter blivit slagna av sonen. Bland dessa vittnen fanns

Eskil Eskilsson som sagt sig ha sett Jon Larsson och hans far slåss med varandra så att fadern därefter varit blodig i ansiktet. Vittnet Anna Andersdotter sa att Jon Larsson en annan gång knuffat sin moder så att hon fallit emot sängen och stött sig så ”att blodet utrunnit”. Vittnet Anna Andersdotter sa att ”hon sett fadern och sonen voro ihop och handkäftas” som vittnets egna ord lyder. Två andra vittnen, Karin Olsdotter och Olof Mickelsson, hade hört Jon kalla sin far blodsugare. Det förra vittnet intygade att hon hade sett en hårlock ligga på golvet som fadern hade anklagat sonen för att ha avryckt denna. Locken var lik faderns hår. Jon Larsson erkände att han i vredesmod en gång knuffat sin far Lars, och en gång sin mor Marit, så att de fallit omkull och slagit sig med blodvite som följd. Dessutom har han flera gånger knuffat och slagit omkull sin far. För detta bör Jon Larsson anses som fullt ansvarig för att ha slagit sina föräldrar och som straff för detta i stöd av 14:e kap 2§ ”Liv sitt mista och varda halshuggen”.

Lars Håkansson, som inför rätta smädat Adjunkten Hammer bör därför i stöd av 14 kap 7§ böta 5 skilling. Dock skall detta utslag, när det gäller Jon Larsson, i all ödmjukhet underställas Kunglig Majestät, Rikens Högste och Götha Hovrätts högrättvisa beprövande. Enligt 25 Cap 4§ bör Jon Larsson emellertid under säkert fängsligt förvar skickas till Örebro Slott och där hållas fängslad tills dess att Högrättvist utslag i högsta ort utfaller

Renskriven och språkmässigt moderniserad av Inge Lundqvist

Sällskapet Gustavaforskning

Sällskapet Gustavaforskning bildades 1981 och är en ideell förening med uppgift att stödja forskning om bygdens invandrare av såväl finska som svenska nybyggare, dess seder och bruk samt deras kulturella verksamhet, från koloniseringen fram till våra dagar.

Föreningen ska också medverka till utgivning av litteratur om vår bygd. Forskningen omfattar såväl släkt- som kulturhistorisk forskning.

Föreningen verkar utifrån orten Gustavsfors inom Gustav Adolfs gamla socken i nuvarande Hagfors kommun. Vid 2017 års ingång hade vi 664 medlemmar spridda över hela landet samt i Norge och Tyskland.

Föreningen ger varje år ut två nummer av en 24-sidig medlemstidning som heter Gustavabygden med material från främst Gustav Adolfs kulturhistoria.

För mer information om föreningen och utgivna böcker och skrifter, besök hemsidan www.gustavaforskning.se eller kontakta kassören och redaktören Valter Berg, Magerås 13, 683 91 Hagfors, tel. 0563-260 74.

Notera!

- Nytt lösenord till medlemssidorna från och med detta nummer - se adressen på tidningspåsen
- Skicka gärna in artiklar till nästa nummer - gärna om Nordmarks härad
- Skicka in antavlor för publicering under 2019

let, och havregryn, vetemjöl, råg, rågsikt, potatismjöl, ärtor och ättika. Risgryn, sviskon, russin, te, kaffe kom med en fläkt från fjärran land. Småbröd och kex låter som moderniteter, allt bakades annars hemma.

Något som kallas "maskfrö" satte myror i huvudet på mig, det visade sig vara torkade blomställningar av Artemisa cina, en malörtssläkting som importerades från Asien och användes som maskdrivande medel. Pulvret är grå-grönt med aromatisk doft och bitter smak. Tvål och såpa fanns

men inga förpackningar med färdigt tvättmedel, inget schampo, ingen tandkräm.

Nästan allt såldes i lösvikt. Det vägdes på våg eller mättes med mått. Det gick åt många papperspåsar, hos Erik Olsson i Lekvattnet fanns 8600 st. Dessutom fanns tomsäckar och säkert vek man strutar.

Det fanns en del porslin, tallrikar,

1 1/2 Porslins	35	
1 Stycke af 1 Elghorn	6	
1 Dorsjula, 1 Pängla	50	170 75
<u>Handelsvarulager</u>		
7 1/2 Jäst Skubsklot	10	4 50
7 1/2 " Cassio	10	5 34
14 1/2 " Julgast Domsstekt	10	14 15
14 1/2 " Gull 36 1/2	10	29 10
39 " Järnknäpp	10	3 12
3 Bredtvegr		3 75
1 Långhans duk ylle		2
4 Breda Kaffflätor		4
97 Dusen Dusen Knappor		3 58
9 " Termal		72

Direkt efter hemmet och de privata tillhörigheterna följer förteckningen över varulagret

glas och supglas, kaffekoppar, karotter, stekpannor, brödkorgar, tombuteljer, bleckhämtare, några borddukar och vaxdukar men inte väldigt mycket husgeråd.

Barnflaskor och dinappar dök också upp. 12 stora grytor om 75 kannrum (=195 l) var kanske tvättgrytor.

Mycket material behövdes till hus och gård: eldon, brandsprutor,

järnband, järnplåtar/valsplåtar, mässingstråd, spik och nubbs i olika dimensioner, tumstock, timmermanspennor, några yxor, liar, brynen, pennknivar, navare, tapeter, hänglås, gångjärn, regler, fällknivar, ullsax, kuplampor, lampor (fotogenlampor var det som gällde på den här tiden), lampglas, lampvekar, fotogen, fotogenkran, nattkärl, kakelugnsventiler, mässingskranar, repvaror, 40 små fönsterrutor, diamanter, rödfärg, terpentin, linolja, salpeter, förhydningspapp, vagnssmörja, hästskor, hästskosöm, tömmar, grimskäft, långrev, metkrokar, 3 st guldlistor.

1 tandkrok, för utdragning av tänder, låter skrämmande. Färdiga skruvar fanns men också skruvskena (en stålskena med ett antal med inre gängor försedda hål av olika storlek, genom vilka skruvämnen till små skruvar skruvas för att förses med gängor).

Till jakt och stenarbete fanns hagel, jaktkrut, bergkrut, stubintråd, kruthorn, knallhattar och patronhylsor.

Både nytta och flärd

Till byn hade det kommit massor av saker som satte färg på tillvaron! Nu kunde man

3 1/2 kg	10	grönt	11 80
0 5 kg	10	blått	1 80
0 4 kg	10	svart	1 20
3 kg	10	brunt	10 80
4 3 kg	10	bronsbrunt	14 60
4 kg	10	rött	14 80
179 meter grå Domsstekt			34 00
144 meter brun 10			27 55
58 meter svart 10			11 00
12 meter tjockt hallylletyg			14 40
13 meter bubblorvar räf			5 20
13 meter rött flanel			5 85
1 meter halvt ylletyg			1 75

1891 hade man gått över till meter och kilo

Källor:

Fryksdals övre tingslags häradsrätt
(S) FII:10 (1871-1880) Bild 125 /
sid 243; 1872: Handlanden H J
Eriksson, Långerud, Östmark

Fryksdals övre tingslags häradsrätt
(S) FII:10 (1871-1880) Bild 888 /
sid 1859; 1880 Handlaren Herr A
Axelsson i Rådom

Fryksdals övre tingslags häradsrätt
(S) FII:10 (1871-1880) Bild 828 /
sid 1739; 1880 Handlanden Erik
Olsson, Westerstrand, Lekvattnet

Fryksdals övre tingslags häradsrätt
(S) FII:14 (1890-1891) Bild 504 /
sid 1003; 1890 Handlanden Johan
Helleksson i Lillhem, Lekvattnet

Nils Keyland: Svensk allmogekost

<http://www.handelnshistoria.se/historien/olika-sorters-handel/lanthandeln-marknadsekonomins-forsta-och-sista-utpost/>

<http://www.irenius.net/index.html>

<https://svenska.se/> Svenska akademins ordböcker på nätet

Varor från golv till tak i Skansboa hembygdsgården Kollsberg

Tyger, knappar och spänner i Skansboa på Kollsberg

Både burkar och lösviktsvaror i Skansboa på Kollsberg

Oanade anor

av Hans Jonsson

Släktforskning är en fantastisk sysselsättning. Allra bäst är det när man kan hitta levnads- och miljöskildringar till de namn som radar upp sig med födelse- och dödsår.

Min mormor, Kristina Persdotter (gift Söderlund) härstammade från gården Kammersrud i Stora Kils socken, där hennes förfäder bott och verkat i ett par hundra år. Jag har på sistone studerat bouppteckningar därifrån, vilket har vidgat bilden av förfädernas livsvillkor. Vidare har jag läst Frej Alsterlinds hembygdsböcker från Stora Kil, vilket har gett ytterligare bidrag till helhetsbilden. I övrigt finns på gården en tusenårig ek på slutningen ner mot Fryken.

Nu var det så att min mormors bröder kallade sig Mellqvist, efter sin farmor Britta Stina Mellqvist, född 1817 i Ölme. Jag nystade vidare på det spåret och fick tag på en fotostatistik av några boksidor som en av mina kusiner hade. Det visade sig vara utdrag ur boken *Värmländska ättartal* tryckt 1915, skriven av dåvarande kyrkoherden, sedermera domprosten C.V. Bromander. (En nytryckning av boken gjordes 1977). Bromander hade under sin verksamhet i Ölme intresserat sig för ett antal allmogesläkter i den socknen. Där fanns släkten Mellqvist. Bromander framkastar teorin att släkten kan härstamma från Medelplana (Mellplana) socken vid Kinnekulle i Västergötland. Den äldste Mellqvist i Ölme hette Johan, var född 1716 och var trädgårdsmästare (mäster). Han var gift med Kristina Gyllenius (1710-1797). I samma bok hittade jag också släkten Gyllenius. Bromander skriver "Det är genom Gyllenii Diarium denna släkt blivit oss bekant". Vad var nu Gyllenii Diarium?

Efter en tid klarnade det för mig att Gyllenii Diarium var en slags dagbok som prästen Petrus Gyllenius hade skrivit under sin levnad 1622 till 1675. Dagboken når med vissa luckor fram till 1667. Han hade också en avdelning om sin släkt. Hans farfar, Nils Mattsson nådde den anmärkningsvärda åldern av 111 år eller som Gyllenius skriver med romerska siffror CXI år. Boken finns bevarad (i dagsläget sannolikt på Värmlands museum) men den hade också utgivits i årsboken *Värmland förr och nu* år 1962 med rikliga kommentarer av C.J. Gardberg och Daniel Toijer. Detta var en guldgruva. Här kunde jag läsa om min mormors farmors farfars morfars far och vad han hade för sig i sitt dagliga liv på 1600-talet. Jag har också upptäckt att många som studerat värmländsk historia gör hänvisningar till Gyllenii Dia-

rium. Så gjorde Kyrkoherde Frej Alsterlind i sin bok *Den gamla kyrkplatsen*. Det finns även inslag i *Karlstads stifts herdaminne*. En hembygdsforskare i Södertälje, Erik Harry Bergqvist, har skrivit en lång artikel "En värmlänningss resor genom Mälardalen på 1650-talet" till en hembygdsskrift i Södertälje. Utgångspunkten är Gyllenius skildringar av resor genom Mälardalen på väg till och från studieorten Åbo. Han bevittnade därvid begravningen av pfalzgreven Johan Casimir i Strängnäs. Under sin studietid vid Karlstads skola och även som lärare vid Karlstads skola gjorde Petrus Gyllenius resor genom många socknar i landskapet. Som skolelev gjorde man s.k. sockengång för sitt uppehälle. Senare predikade han vid den första julottan i Gräsmark i den äldsta kyrkan på Uddheden. Han förrättade också gudstjänst på finska i finnbygden där. Han hade nämligen utbildat sig till präst i Åbo och därvid lärt sig en hel del finska. Han var ursprungligen bondson från Södra Tofta i Ölme. När han hade blivit färdig med sin prästutbildning gifte han sig med Annika Giliusdotter Tollet, dotter till kronobefallningsman Gilius Giliusson Tollet på Stora Skanum i Ölme. Efter en tid vid Mariestads skola hamnade han i Karlstad som lektor vid Karlstads skola. Slutligen blev han kyrkoherde i Bolstad i Dalsland.

Med Giliusdotter har vi kommit in i en annan släkt. Gilius Giliusson var fogde över Östersysslet i Värmland. Indelningen i Östersysslet och Västersysslet kan förbrylla. Till Östersysslet hörde t. ex Frykerud, Stora Kil, Grums.

Gilius Giliusson finns nämnd i många tingsprotokoll på grund

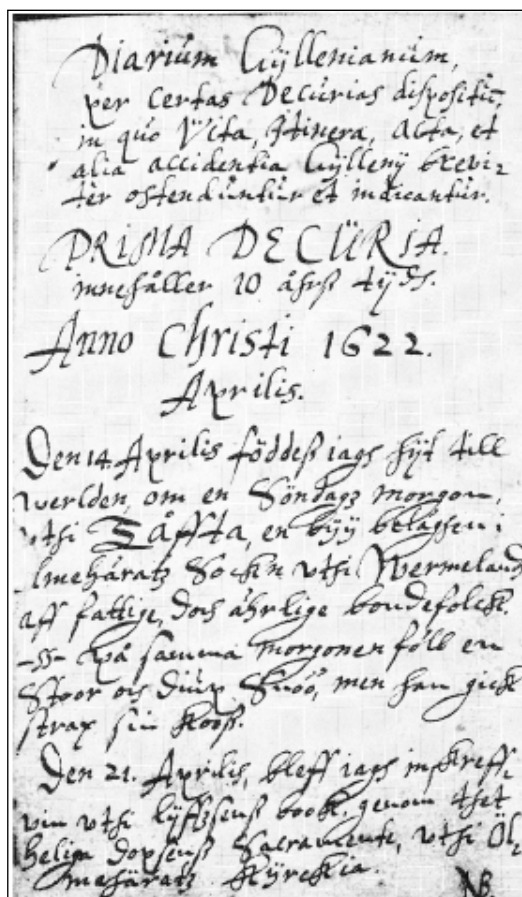

Bild på inledningssidan i Gyllenii dagbok (Bilden är hämtad ur *Värmland förr och nu* år 1962)

av sin tjänst. Även hans far, Gilius Mattsson nämns någon gång som kronobefallningsman. Annars var han spik- och dragsmed till sin profession. Gilius Mattsson var vallon från trakten av Liege och hade kommit in till Sverige redan före år 1600 via Nyköping, som ju hörde till hertig Karls domäner. Gilius Spiksmed var verksam

Till vänster foto av gravstenen över Gilius M Tollet ur H Kjellins samlingar. Till höger foto av samma sten 2005

vid kronbruket vid Fors (nuvarande Storfors) och finns omnämnd i Jalmur Furuskogs bok *De värmländska järnbruken* (Filipstad 1924). 1606 fick Gilius Mattsson en konungen tillhörig gård vid Bro (Kristinehamn) sannolikt gården Östervik. Gilius Mattsson hade en tid förtroendet att utöva tillsyn över smederna i Fors. När kronbruket upphörde på 1620-talet slog sig Gilius ned på Östervik för gott och bedrev smide där. Han använde sig tydligen inte av sitt vallonnamn Tollet, men det namnet togs upp av barn och barnbarn. Han avled 1648 och blev tillsammans med sin hustru begravd under golvet i den tidens kyrka i Kristinehamn. Graven täcktes av en gravhäll med bilder och inskription.

1787 lades kyrkgolvet om. Då avlägsnades gravhällarna. En del såldes och användes som trappstenar och liknande. Andra hållar låg kvar utanför kyrkan och missvårdades. Då den gamla kyrkan senare revs byggdes skola på kyrktomten. Genom ingripande av läroverksläraren Alsterlund lyckades man bevara 20 av gravhällarna, vilka nu finns utlagda under tak i en pergola i gamla kyrkogårdens nordöstra hörn. Gilius Mattssons gravhäll är en av dessa bevarade hållar. Den är hårt sliten och mycket svårsläst, men ändå klart identifierad. Den kan nu kännas igen på en diagonal spricka tvärs över hela stenen. I mitten av 1900-talet var

Helge Kjellin landsantikvarie och chef för Värmlands museum. Han hade tidigare intresserat sig för att kartlägga gamla gravstenar. Hans efterlämnade spridda anteckningar och dokumentation bearbetades och kompletterades av hembygdsforskaren Bertil Olsson, Edsvalla, och en bok gavs ut 2009 med titeln *Värmländska porträtt- och bildgravstenar – främst 1600-tal*. Boken ger en mängd fakta i ärendet. Utan den hade jag nog inte kunnat få fram vilken håll som var Gilius Mattssons.

Även Gilius Mattssons sondotter Annika Giliusdotter och hennes make, kyrkoherden Petrus Gyllenius har en gravhäll bevarad. Petrus Gyllenius dog 1675, såsom kyrkoherde i Bolstad i Dalsland. Dottern Britta Gyllenia gifte sig med faderns efterträdare Johannes Lind för att konservera pastoratet. I Bolstads kyrka finns gravhäll för Petrus Gyllenius och hans hustru samt för Johannes Lind och hans hustru bevarade. De ligger skyddade under kormattan i kyrkan, inte på ursprungliga platser i kyrkan. Vid ett spontant besök i Bolstad för ett antal år sedan träffade jag en kyrkvaktmästare i arbete på kyrkogården. Jag frågade om vi kunde få se kyrkan invändigt. Han åkte hem och hämtade kyrknyckeln, öppnade kyrkan, rullade undan kormattan och sopade undan skyddande sågspån som täckte hållarna. Vilket tillmötesgående! Intressant att se att gravhällarna från 1600-talet bevarats. Ett stycke in på 1700-talet

upphörde skicket att begrava prominenta personer under kyrkgolv.

Av Gilius Giliussons söner blev flera män i staten. Karl Giliusson var kronobefallningsman i Nora och Linde fögderi 1676 till 1689. På grund av iråkad "balans" fick han frånträda sysslan. Flera borgare och bergsmän blev ruinerade och han fick gå från sin gård.

Han dömdes till galgen, men han hade kungligt lejdobrev och kunde inte omedelbart gripas och "exequeras". Han flydde till Ingermanland, men blev fasttagen och satt tre månader i fängelse i Narva. Han benådades till livet men fördes till Sverige, slogs i halsjärn och sattes på Marstrands fästning resten av livet.

Sonen Lars blev landssekreterare i Halland och adlades Lindeflygt. Sonen Daniel blev kronobefallningsman i Hattula härad i Finland. Han gifte sig med Margareta Kristina Silfverharnesk, dottern till kommandanten på Tavastehus. Daniel Giliusson Tollet var även hauptman på Tavastehus en tid. Släkten Tollet levde kvar i Finland. För ett antal år sen efterlyste jag släkten Tollet på smed- och vallonanor. Det föll i glömska men ett par år senare fick jag ett meddelande från Ragnar Tollet, boende i Hälsingland. Han var född i Helsingfors men flyttat till Sverige för att arbeta som datakonsult. Hans närmaste förfäder hade varit framstående tidningsmän. Han skickade till mig en kopia av en släktforskning som hans farfar hade låtit göras i början på 1900-talet. En stor mängd av släkten hade varit militärer av olika grader.

Ytterligare en son, Johan Giliusson Tollet hade varit landssekreterare i Örebro och enligt uppgift residentssekreterare vid danska hovet men blev 1675 landssekreterare i Falun, där han ägde hytta och mas-

ugn, och blev konststatsinspektör i Stora Kopparbergs bergslag 1677. År 1672 hade han gift sig med Margareta Swaab i Falun. De begåvades då med ett bröllopskväde "Giäst-Buds-Lust ok Lykönskans-Skåål" skrivet av Lasse Lucidor. Gilius Giliusson Tollet efterträddes som kronobefallningsman i Östersysslet av sin måg, Henrik Johansson Schröder gift med Karin Giliusdotter.

Avslutningsvis kan nämnas att Gyllenius har en gata i Karlstad uppkallad efter sig: Gylleniusgatan. Det finns även en gata som heter Mellqvistgatan. Vid en förfrågan till Karlstads kommun om ursprunget till namnet fick jag upplysningen att

namnet hade att göra med prästerna L F Mellqvist och hans broder S D Mellqvist. Efter diverse sökande fann jag att L F Mellqvist stämde på vice pastorn i Karlstad Lars Fredrik Mellqvist, född i Sunnersberg, Västergötland, år 1807, son till trädgårdsmästaren Fredrik Mellqvist. L F Mellqvist slutade sina dagar som kyrkoherde i Toresund, Strängnäs stift. Han testamenterade en stor summa till stipendier åt värmländska studenter i Uppsala och Lund samt är upphovsman till "L F Mellqvists stipendiefond" vid läroverket i Karlstad. Så vitt jag kan utforska var han inte släkt med mina förfäder Mellqvist. Han hade dessutom ingen bror utan jag misstänker att S D Mellqvist står

för Sven Denis Mellqvist, född i Karlstad 1805 son till skraddaren Johan Mellqvist (av min släkt) och hans hustru Ebba Christina Ekelund (av värmländsk prästsläkt). Han var obefordrad präst och avslutade sina dagar i Trankil, och bosatte sig i Källsbyn. Ett obetydligt arv förmerade han genom klok förvaltning och en otrolig sparsamhet, så att han till sist blev ägare till flera gårdar. Han hade stor omsorg om socknens fattiga, och gjorde stora donationer. Avkastningen av sin gård i Källsbyn donerade han till fattiga skolbarn. Betydande belopp donerade han till stipendier åt studerande vid läroverk m m. Han hade en speciell inriktning på sådana som studerade praktiska yrken.

Värmlands KyrkBoksRegister - VKBR

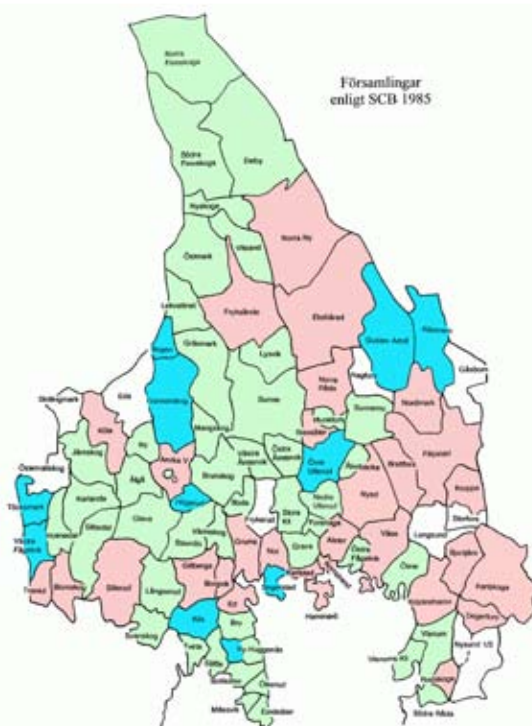
Lagom till föreningens 25-årsjubileum 2009 blev första versionen av vår register-CD färdig. Vi kallade den *Värmlands Kyrkboksregister*. Den innehöll många av de kyrkboksregister vi givit ut i pappersform. Efter två års arbete blev vi så klara med den andra versionen med dubbelt så många socknar och registerposter (698.010). Den tredje utgåvan, med 1.033.891 poster och 73 socknar, tillkom efter tre års arbete och presenterades vid Släktfors kardagarna i Karlstad 2014.

Nu har ytterligare fyra år gått och ett och annat register har ramlat in till nästa version - VKBR4. Många har efterfrågat en ny version, och under hösten 2017 ansåg vi att det fanns så pass mycket nytt, att det var värt att ge ut en ny version. Jag tillskrev då alla som anmält att de håller på att registrera och de flesta valde att svara på mitt mail. Ett par personer har jag bara namn på, och tyvärr inga kontaktuppgifter. Dessa har jag då inte kunnat kontakta.

Om någon av våra läsare kan lista ut vilka de är, så tas informationen tacksamt emot. Det gäller registrering av Arvika, som A-M Olsson skulle hålla på med, samt Grums där en Lars Lövdahl skulle göra något.

Jag satte ett stoppdatum på sista april för inskick av register som ska med i version 4. Planen är att släppa

registret vid Släktfors kardagarna i Växjö 1-2 september i år. Redan innan stoppdatumet kom det in en stor mängd poster. Till och med så många, att jag inte kan lova att allt hinns med. Allt beror på registreringens kvalitet och hur mycket jobb det blir i slutkontrollen, men det kommer ju åtminstone två versioner till av registret i framtiden.

På vår hemsida Värmlands-Rötter <http://start.varmlandsrotter.se/postorder/info-om-kyrkboksregister/> finns alltid aktuell information om vad som är klart inför version 4. I skrivande stund är nio socknar helt färdigregistrerade (blå på kartan) och ska bara kompletteras med födde och döde 1948 och 1949, när de SCB-utdragen släpps på Riksarkivets digitala forskarsal. Minst två ytterligare församlingar kommer att bli färglagda.

Gunnar Jonsson, Säfte
Samordnare för VKBR
E-post: vkbr@varmlandsrotter.se

Sämskmakaren Per Callander i Mariefred

av Hans Jonsson

Jag har en del av mina rötter i Frykerud och har grävt en hel del i kyrkböcker och annat från socknen. Ibland kommer man ut i släktforskningens utmarker. Så träffade jag på sämskmakare Callander. Frykerudsboken nämner en person Torsten i Gassebol på 1600-talet. Han hade en son, storbonden Segol Torstensson, efter vilken ett arvskifte ägde rum 1643, varvid hans gårdar fördelades mellan hans barn, bl. a. Olof Segolsson i Gassebol (min farfars farfars farmors mormors farfars far) och Måns Segolsson i Ås. Nästa generation i Ås var Anders Månsson. Hans son hette Sven Andersson och efterträddes av sin son Anders Svensson född 1717. Anders och hans hustru Karin Persdotter (född 1720) fick fem barn som nådde vuxen ålder. Äldst i syskonskaran var Sven, född 1743. Han tog drängtjänst och flyttade till olika gårdar, varefter man tappat bort honom i längderna. Per, född 1749, drog till Karlstad och kom i sämskmakerilära. Som gesäll kallade han sig Carlander (sannolikt efter Carlstad), vilket så småningom ändrades till Callander. Yngre brodern Bengt, född 1755, kallade sig också Callander, och utbildade sig också till sämskmakare. System Elin, född 1751, blev piga och flyttade till olika gårdar. Kvar i Ås var Katarina Andersdotter, född 1745, vilken gifte sig och övertog gården.

Sämskmakargesällen Per Callander lämnade Karlstad år 1778. På gesällers vis prövade han sen på sitt yrke på olika ställen och man vet inte var han befann sig fram till 1782, då han anlände till Mariefred. Finurligt nog fanns där en sämskmakaränka som ägde full utrustning för sämskmakeri. Per gifte sig med änkan Brita Christina Lagerström 1783, och fick burskap i staden

Mariefred. Som bekant ligger staden Mariefred i anslutning till Gripsholms slott. Där hade funnits ett kloster Pax Mariæ (Marie fred) som raserades vid reformationen och i dess ställe utvecklades en liten stad som blomstrade i de perioder då kungarna satsade på slottet. Det gick bra för Per Callander och han blev husägare i staden och valdes till rådman år 1796. Den yngre brodern Bengt som också blev sämskmakare arbetade en period i broderns verksamhet. Han omkom dock tragiskt genom drunkning år 1785 i Mariefred.

Flera generationer av släkten Callander framlevde sina dagar i Mariefred. En hembygdsforskare i Mariefred, Sölve Bengtsson, har skrivit en bok: "Callanderska gården och släkten Callander i Mariefred". Det är ur den jag har hämtat de flesta uppgifterna till denna artikel. En son till Per, Sven Fredrik

Callander, ägnade sig åt ett annat hantverksyrke, han var färgare, d.v.s. han färgade garn och tyger. Efter att några år ha varit verksam i Torshälla, återvände han till Mariefred. Liksom sin far blev även han rådman i staden. 1831 köpte han gård nr 6 i Mariefred, vilket senare kom att kallas Callanderska gården. Den lär vara belägen på just den plats där klostret Pax Mariæ en gång låg. En son till Sven Fredrik hette Carl Conrad. Han doktorerade på staden Mariefreds historia. Hans dotter, konstnärinnan Sofia Ulrika Callander-Nordvaeger donerade gården till Mariefreds hembygdsförening. Den Callanderska gården har sedan 1948 varit hembygdsgrd i Mariefred. Släkten Callander, vars stamfader var Frykerudssonen Per Callander, har således gjort ett bestående avtryck i staden Mariefreds historia.

Callanderska gården i Mariefred. (Bilden är från boken "Callanderska gården och släkten Callander i Mariefred" av Sölve Bengtsson)

I släktens spår i Södra Finnskoga

av Gunnel Larsson

Som värmlänning av födsel och ohejdad vana, så har jag alla mina anor i Värmland. Morfar i Eda och Töcksmark. Mormor i Eda och Gunnarskog. Farmor i Södra Finnskoga och Nyskoga. Dessutom kommer mågens farmor från Norra Finnskoga och Dalby. Numera är jag rädd för allt (tror jag) utom släktforskning, men om jag vågade skulle jag springa barfota i skogen, för jag känner mig som en häxa eller huldra. Älskar troll och skrömt.

Längre tillbaka i tiden måste man forska i Dalby och Norra Ny, eftersom Södra Finnskoga och Nyskoga blev egna församlingar först omkring 1830.

Redan på tidigt 1600-tal, kom mina finska anor till Värmland och jag härstammar från dem. Min pappa var ett så kallat oäkta barn, uppväxt i Nyberget och Skallbäcken som "ligger" under Kringsberget. Han dog redan 1975 och något år innan berättade han väldigt mycket för mig, men som vanligt är, skrev jag ingenting. Vem kommer ihåg längre än ev. 14 dagar.

Tyvärr hade jag knappt varit i Kringsberget eller Skallbäcken, sedan pappa dog, men 1989 åkte min syster och jag dit. Det har vi inte ångrat. Vi skulle sova över på Bograngens gästgiveri, men började i Nyskoga hos en bekant med sambo. Därefter åkte vi till Skallbäcken. Där var vi tvungna, att knacka på och tala om vad vi var för typer, som smög omkring. Alltså vi presenterade oss och de som köpt stället bad oss komma in. Där satt handlar'n i Nyskoga, Göran Backman med fru. Av dem blev utfrågade, hur det var med vår styvmor och våra halvsyskon. Det blev mycket prat och rätt som det var så någon, att det var folk i Kringsberget. Vi tyckte det var

Södra Finnskoga kyrka i början av 1900-talet. Foto: E. Almqvist. Kulturmiljöbild, Riksantikvarieämbetet via Wikimedia Commons.

för sent, att åka dit, så vi får ta det i morgon. De är vakna, så åk nu. Vi gjorde som de sa och kom till Kringsberget kl. 22.00 och åkte därifrån kl. 01.30. Såg både älg och hare, mitt i vägen, till Bogringen.

Morgonen på Bograngens gästgiveri var fantastisk. Det var tre äldre syskon, som ägde det då. I dag finns inte gästgiveriet. De hade dukat upp gröt, bröd, sill, ägg, köttbullar och allt som hör till, bara åt oss två. Vi pratade bra länge med dem innan vi åkte vidare till Södra Finnskoga kyrka. Där bestämde vi, att vi skulle gå var sin gång för, att hitta "morbror" August grav och se om han hade en sten. August var farmors bror. Jag visste var farmor låg, trodde jag i alla fall och jag hade rätt. Med vår taktik hittade vi också August grav. Efter rundvandringen på kyrkogården, åkte vi till Rickenberg och träffade tremänningen Rune. Han berättade för oss, att hans syster Minnie var i sitt sommarhus, som också låg i Rickenberg, så vi traskade dit. Henne hade vi inte träffat sedan vi på 50-talet bodde i Stockholm. Hon bodde också i Stockholm då och vi

umgicks ganska mycket. Gissa om hon blev överraskad. Sedan åkte vi till Högfallet och träffade ytterligare en tremänning. Göte Nilsson, han är kanske känd bland några släktforskare. Jag hade bara haft telefonkontakt med honom tidigare. Alltså vi träffade fyra tremänningar innan vi återvände hem. Ingen av dem lever idag, tyvärr.

Som grädde på moset, fick jag kontakt med flera släktingar i Norge. Om detta skrev jag i VärmlandsAnor 2015:3. I sommar blir det nog en träff igen i Södra Finnskoga, med släkt bl.a. från Norge och några fler med rötter i Bjurberget och Kringsberget. Detta ger mig nya infallsvinklar.

Jag vet, att min farmor hade tre syskon som emigrerade till Amerika. Två av dem hade jag ganska bra koll på, men en syster gifte sig naturligtvis och fick ett annat efternamn, så henne visste jag inte var jag hade. För c:a ett år sedan fick jag kontakt med en man på andra sidan Atlanten och av honom fick jag både namn, historia och foton. Hans morfar och jag måste vara tremänningar.

Polacken Johan Pasno

En invandrare till Väse i början av 1720-talet

av Pelle Räf

Under Karl XII:s krig de första decennierna av 1700-talet internerades många ryska krigsfångar bl a på Visingsö i Vättern. Där kan man läsa t ex i "Karolinska förbundets årsbok" 2000 och 2005 i artiklar av Anders Jarlert och Håkan Jorikson.¹ Av dem får vi veta, att inga äktenskap fick ingås med fångar av främmande religion, dvs i praktiken ortodox kristna och katoliker. I en kungörelse daterad Jönköping 27/10 1716 tillkännager sålunda Göta hovrätts vice president, att kungen "i nåder godt funnit at förklara, sig intet kunna tillåta, det de här warande Ryska Krigsfångar, och af Främmande Religion, måge här Echtskap bygga, utan at de, så wäl som Qwin-spersonerne, hwilka låtit sig af dem lägga, skola derfore, efter Lag och Kongl. Förordningar plichta".

De nämnda förordningarna torde i första hand äsyfta paragrafer i 1686 års kyrkolag, giltig i hela riket. Det är därför frestande att med den citerade kungörelsen som bakgrund - och med Sigvard Boström i hans bok "Väse kyrka under fem århundraden" - läsa följande notering i Väses kyrkojournal GIV:1:

"Anno 1722 d. 27 Nov.

Hafwer *Hr Baron Arvid Hindrich Rehbinders* dräng på Wäling *Johan Pasnou*, som är kommen ifrån *Cas-souben*, eftter et noga förutgångit förhör uti de emillan den Påfwiska och vår rena *Evangeliska* kyrkia twistiga saker, samt wackra gifna prof af then rätta kunskap, afsagt sig then Påfwiska willfarelsen, och förbundit sig till vår rena Evangeliske troes bekännelse ; hwaruppå han är worden i Sakerstigan aflöst, och eftter offentlig förbön å Predikestohlen, hafwer för altaret i församlingen, tillika

med flere *communicanter*, undfått then h. Nattwarden af *Pastore El: Fryxell*."

Ty den första tanke man får när man läser anteckningen, är att huvudpersonen Johan kanske hade varit soldat i den ryska armén och sedan krigsfånge, innan han blev dräng eller först eventuellt kalfaktor² hos adelsmannen Arvid Henrik Reh binder (1702-1746) på Vålinge i Väse. Denne hade nämligen som purungt officersämne deltagit i Karl XII:s sista död- eller dårskap, fälttåget i Norge 1718. Men man kan också som ett av flera andra alternativ föreslå, att Arvid Henriks far, översten Henrik Johan Reh binder (1672-1734), tagit med sig Pasno(u) hem till Väse från mångårig fångenskap i Moskva efter slaget vid Poltava 1709.

Om man ska tro kyrkboksnotisen härstammade Johan Pasno i varje fall från den historiska regionen Kassubien väster om Gdansk/Danzig i norra Polen. Men hur han hamnade på Vålinge i Väse i början av 1720-talet kan man alltså bara fabulera om.

Någon gång senast 1736 - men förmodligen några år tidigare - flyttade dock Johan från Väse till Värmlandsnäs sannolikt ogift och troligen relativt välbärgad. Ty han är nämnd som "Gårdsfogde Johan Pasno" 18/5 1737 i Eskilsäters sockenstämmoprotokoll angående ett mål om en året innan bortstulen lie. Sedan berättar Eskilsäters ministerialbok 4/12 1737: "wigdes Gårdsfogden *Johan Pasno* och hushållerskan Stina Giliidotter på Byn, i morgongåfwa låfwades 10 lod Silf³."

Vi observerar brudens titel hushållerska, vilket innebär att Stina inte var någon vanlig piga utan tydligen

anställd på säteriet Byn i Eskilsäter med ansvar för hela hushållet. Sannolikt är hon identisk med den "Hustru Stina i Rud" som sedan begrovs 10/1 1742 i socknen, 65 år gammal.

Änkemannen Pasno vilade i så fall inte länge på (de oskrivna?) lag(r)arna, utan gifte om sig redan 17/11 1742 med "Esther Jöns[?]⁴ i Rud". Denna gång utfäste han sig att ge bruden 20 lod silver i morgongåva.

Men dessförinnan hittar vi vår polske fogde eller kanske rättare sagt rättare även två gånger i protokollet från den eskilsätriska sockenstämman Annandag pingst 1739, som inföll 11/6:

"§ 4 Emedan kyrkiogården öfvermåttan grund är, att han owndwikeligen fyllas måste med jord; ty lofwade Gårdsfogden *Pasno* förnimma [= 'efterhöra'] wtaf högwälborne *Hr Baron Maklier*, om honom täckes tillåta taga jord thertil wtu then stora jordhögen tätt intil fattigstugun? lofwade ock swar til nästinstundande torsdag. ...

§ 5 Then wästra Porten lofwar *Pasno* med thet första sättia i Skickeliget Stånd."

Eskilsäters första husförhörlängdsvolym omfattar tidsperioderna 1751-55 och 1756-60. Det är sålunda svårt att med säkerhet klura ut, på vilken herrgård i Eskilsäter Pasno blev rättare, när han kom till socknen senast på 1730-talet. Möjligen på Byn liksom hans första hustru Stina. Och törhända hos ryttmästaren Jakob Ludvig Makelée (1697-1755), den ende som kan identifieras vara den i protokollet 1739 nämnde "*Baron Maklier*". Denne flyttade i så fall till (Värmlands) Bro senast under

första halvan av 1750-talet enligt den församlingens första husförhörslängd.

I Eskilsäter 1751-55 är "Pasno" antecknad med hustrun "Esther" under Byn och dess då trolige ägare, hovsekreteraren Carl Magnus Svanberg (ca 1717-1792). Dennes hustru var den "wälborna" Elsa Mariana "Mackeler" (ca 1730-1804), vilket styrker vårt antagande, att Pasno redan från sin ankomst till Eskilsäter varit anställd som gårdsfogde på Byn. Elsa Mariana var nämligen Jakob Ludvig Makeléers dotter.

Under perioden 1756-60 finner vi "Johan Pasno" angiven med födelseåret 1690, och hustrun "Esther" född ca 1692. Båda är fortfarande noterade hos "herr" Svanberg, men nu på gården Rud i Eskilsäter. Och det eventuellt sista som kan läsas i Eskilsäters kyrkoarkiv om denne polack, som övergick från katolicismen till protestantismen i Väse hösten 1722, är daterat 6/11 1757 i ministerialboken: "begrofs *Jean Pasno af Rud* gamal 72 år", d v s nu tros han vara född ca 1685.

Tyvärr tycks ingen bouppteckning vara bevarad efter vår rättare. Därmed får vi väl aldrig veta, om han kunde läsa svenska och lämnade efter sig någon lämplig bok, t ex Eric Salanders (1699-1764) klassiker "Utförlig gårdz-fogde instruction", tryckt i fem upplagor under 1700-talet, den första 1727.

1) Om krigsfångar på närmare håll kan läsas i en artikel av Gustaf Jonasson i årsboken "Från bergslag och bondebrygd" 1997.

2) = 'menig som är uppassare åt officer' (SAOB).

Utöver nämnd litteratur och aktuella kyrkoarkiv etc via AD, har Elgenstiernas ättartavlor samt Libris nyttjats.

Jan Gudmundsson:

Bäste Johannes!

GML Förlag, Stockholm 2018. ISBN 978-91-88173-97-3.

Kila sockens mest litterära anknytning är väl att den tjänat som inspelningsplats för några av filmatiseringarna av Selma Lagerlöfs verk. Men i maj 2018 har Kila åtminstone för en stund fått en plats på den litterära kartan, när Jan Gudmundssons bok "Bäste Johannes!" presenterades i författarens hemstad Uppsala och är tillgänglig för hugade läsare i Kila och på andra platser genom nätboklådorna.

Jan Gudmundsson (f. 1938) är ingen nykomling på parnassen. Han romandebuterade redan 1965 med "Baronen", som då av Per Olov Enquist i Svenska Dagbladet beskrevs som en "roman som på ytan ser helt konventionell ut, som innehåller en fabel och en början och ett slut, men som under denna enkla yta för en närmast filosofiskt färgad diskussion om livsattityder och livsalternativ".

Utan att ha läst alla Gudmundssons böcker – efter "Baronen" ytterligare sju romaner men också en del dramatik – så känns en del av detta igen i den senaste boken. Jan Gudmundsson har kombinerat författarskapet med yrket som läkare inom psykiatri. De senaste decennierna har det blivit ganska långt mellan de utgivna böckerna. Tyvärr synes många av Jan Gudmundssons böcker bortgallrats på de värmäländska biblioteken, bl. a. i Säfte. Den här boken får vi hoppas får sin plats där, liksom att den blir läst av många.

Huvudperson i den nya boken är Johannes Nilsson (1844-1931), Jan Gudmundssons egen farfar som var hemmansägare i Kila, först i Lille-rud och sedan i Fjäll. I ungdomen vistades han några år i Amerika, närmare bestämt i trakterna av Manistee, Michigan, där också andra Kilabor fanns. På ålderns höst skrev han ned en del minnen från sitt liv. Det finns också en del bevarade brev och dagböcker, både

från Johannes liksom från de båda sönerna Emil och Axel, som båda prästvigdes.

Axel (med efternamnet Johansson) är Jan Gudmundssons egen far, som gjorde en karriär först om folkskollärare och med tiden studerade vidare ända till teologie doktorsgraden och lektorat i Helsingborg och slutligen i Västerås. Johannes hustru Britta Kajsa Persdotter (1845-1930) spelar förstås också en viktig roll, även om hennes röst i stort sett är tyst, hon har inte efterlämnat något i skrift.

Skildringen bygger alltså på en omfattande dokumentation. Det är många kända Kila- och Säftelebor under Johannes livstid som passerar revy: lärare Ekman i Sandbol, kyrkoherde Fredriksson, fotograf Ludvig Åberg, disponent Christian Storjohann och många andra. Liksom nutidens människor i bygden som Jan möter när han reser i släktens spår: Ingrid i Fjäll, Yvonne Take, Gunnar Jonsson, Ann-Marie Fernlöf med flera. Familjen Johansson tillbringade många somrar i Kila vid Harefjorden i Östra Takene.

Barriären mellan dåtid och nutid sprängs i denna berättelse. Jan Gudmundsson försöker på olika sätt att komma till tals med sin farfar, som lever sitt liv i ett Kila som präglas

Ordförande har ordet

Då denna tidning landar i Era brevlådor är vi framme i början av juni månad men hela sommaren är orörd. Några tycker att släktforskning är en höst och vinteraktivitet, medan en del andra fortsätter året runt. Att besöka platser där anorna bott är nog däremot en typisk sommaraktivitet. Intresset för att hitta platsen där anorna levde sina liv verkar öka om man ser till antalet frågor vi får.

Yttre evenemang

Precis som tidigare år kommer Värmlands Släktforskarförening att delta i ett antal evenemang i länet även denna sommar. Vi tycker att det är viktigt att synas och försöka sprida intresset för släktforskning och ibland får vi ta del av spännande livsöden. Har Du förslag på evenemang där vi skulle kunna vara med, så hör gärna av Dig till oss.

Släktforskar dagarna i Växjö

I år ordnar föreningen en bussresa till Släktforskar dagarna i Växjö 1-2 september, erbjudandet om resan har lockat ett 30-tal personer att anmäla sig. Passa på att besöka oss i monter 109 i Fortnox Arena, där Du bland annat kommer att kunna köpa helt nya Värmlands Kyrkboksregister 4. Läs mer om Släktforskar dagarna på <https://sfd2018.se> där

Du även kan se vilka spännande föreläsningar som erbjuds.

Ett besök hos Föreningen Flatviksgården i Östra Fågelvik

I april var undertecknad, Britt-Marie Johansson och Kjell Hasselroth inbjudna att berätta om vår förening, DNA-forskning och släktforskning i allmänhet. Arrangemanget lockade ett 20-tal besökare, och man planerar att eventuellt starta en studiecirkel där. Då vi vände åter mot Karlstad var vi övertygade om att det här upplägget skall kunna erbjudas fler värmäländska hembygdsföreningar och liknande föreningar, så har Du tips om några som vill ha ett besök är Du välkommen att kontakta oss.

DNA-forskningen och vilseledande reklam

I TV-reklamen sägs att om Du lämnar in ett DNA-prov så får Du hela ditt släktträd presenterat, men det vet ju vi släktforskare att utan en egen släktforskning så blir man förmodligen riktigt besviken. Där gör våra DNA-expertter Elisabeth Björkman och Kjell Hasselroth allt för att sprida kunskapen om hur man skall gå till väga, vilken typ av DNA-prov man bör välja och hur man tolkar resultaten.

Domböcker – vilken källa till dåtidens liv i stort och smått!

Föreningen har fått avskrifter av domböcker gjorda av vår medlem Anita Carlstedt, Filipstad. Dessa avskrifter är inte moderniserade språkmässigt vilket ger dem ytterligare en dimension. Vi har påbörjat arbetet med att omvandla pappersutskrifterna till Word-format och har planer på att ge ut dessa i tryckt form. Materialet omfattar bland annat Filipstad 1624-1695 och Färnebo 1602-1733. Man drog varandra inför skranket i olika ärenden, stora som små. Från Filipstads Rådhusrätt kan vi från den 17 oktober 1625 läsa:

"Ahnklagade Jon Skrifwer Påwell Giuthere, att han icke wille betala den oxen, som the hafwa köpt tilhopa. Och efter förb:de Påwell hafwer niuthit sin deel i samma oxen, derföre blef afsagt, att han skulle betale sin deell nemligen – 600 iärn."

Jag tror att vår utgåva blir läsvärd för alla även om man inte kommer från trakterna runt Filipstad.

Ha nu en skön sommar alla medlemmar och läsare av vår tidning!

Lars-Göran Jansson

av jord- och skogsbruk i en tid när många yngre antingen söker sig till industrin för anställning eller för skolor i Sverige eller Amerika. Johannes var en väckelsens man och en ledande person i byggandet av missionshuset i Sandbol. Det finns också ett drag i familjen av grubbleri och psykisk ohälsa, som ger Jan Gudmundsson anledning att följa i spåren av en kusin i Tveta, som vistades i flera år på Marieberg i Kristinehamn.

För den som känner sig hemma i Kila, så är det lätt att följa med i trakterna kring Summeln och Harefjorden. Miljöerna är skildrade med stor kärlek och kanske kan det locka någon till att upptäcka den litterära miljön i Kila. Den enda anmärkningen där är att det en gång står Trosserud, när det bör vara Mosserud.

Men även om boken är dokumentär, så är det en skönlitterär bok.

Boken ställer en del krav på läsarnas tålamod i att följa berättelsens kronologi och dubbla verkligheter. Men det gör också att detta är en långtifrån konventionell bok om gamla släktingar, utan något som har ett värde för läsare i andra miljöer. På det sättet kan Jan Gudmundsson ge liv och blod åt sina förfäder, deras grannar och vänner och spegla mötet mellan vår egen tid och dåtiden.

Carl-Johan Ivarsson

Nr 216

Antavlan är min farmors, Anna Matilda Bäckström f. 1904 i Ransäter. Att hon hade sitt ursprung i socknarna runt Säffle blev en överraskning för mig. Ännu mer överraskades jag av alla spännande namn som dök upp i hennes anor, från Hertz, Tank, Trast, Kråka och till det i militärsammanhang beskrivande namnet Stark. Några av dessa personer finns med i antavla nr 143 och därifrån har jag hämtat några uppgifter. Släktforskningen har gett mig tid för eftertanke och en djup insikt i hur svårt det måste ha varit för tidigare generationer att med många barn försöka överleva trots fattigdom och sjukdomar. Många barn dog. Jag har till och med läst att det fanns familjer som bodde i jordkoja. Två personers öden vill jag särskilt berätta om; drängen Jonas Persson och hans far torparen Per Nilsson.

Min farmors far, Karl August Jonasson Bäckström, föddes 1848 i Källsbäck, Södra Ny som det femte och yngsta barnet till lösdrivaren Jonas Persson och mamsell Katarina Maria Bäckström (By-Säffle CI:10, s. 17). I Källsbäck, där således Karl August föddes, bodde Katarina Marias fem år äldre syster, Anna Charlotta Bäckström med sin familj. Katarina Maria Bäckström och Jonas Persson var antecknade som boende i Rud, By-Säffle, hos brodern sergeant Erik Magnus Bäckström (By-Säffle AI:19, s. 51).

Vem var då denne lösdrivare som hade gift sig och bildat familj med en flicka från en helt annan "klass"? Jonas Persson föddes 1812 i Fredriksås, Bro. Han växte upp på torpet Olstorp under Sund men blev faderlös då han var 16

år. Han flyttade då hemifrån och började tjäna som dräng på gårdarna runt omkring Säffle. Jonas och hans bröder synes ha haft en del problem under uppväxten för i kyrkoböckerna kan man läsa bland annat om varningar och att Jonas "slitit spö för stöld". År 1832 kom Jonas Persson som dräng till gården Sund i By-Säffle (AI:16, s. 263). Året därpå, 1833, kom mamsell Katarina Maria Bäckström för att tjäna som hushållerska hos baron Uggle på Sund. Drängen och hushållerskan torde ha fattat tycke för varandra. Fem dagar innan deras första barn föddes, 23/10 1835, gifte de sig. De fick fem barn och flyttade ofta.

Jonas Perssons föräldrar var Per Nilsson och Anna Jonsdotter i Fredriksås, Bro (C:3, s. 267). Jag kunde inte hitta inte någon anteckning om dem i husförhörslängden för Bro. Jag letade därför i socknarna runt omkring och hittade i födelseboken för Huggenäs att en dräng i Södra Kocklanda med namnet Per Nilsson och en piga i Gösta Soldatstom med namnet Anna Jonsdotter fått ett barn 1810 med namnet Nils. Efter en del letande hittade jag dessa i torpet Aronsdal (Huggenäs AI:7, s. 13). Där fanns också en son med namnet Jonas, vilket betydde att jag hittat familjen. Nästa steg blev att följa Per Nilsson och Anna Jonsdotter bakåt i tiden för att försöka hitta uppgifter om varifrån de kom. För Annas del blev det genast stopp; jag har inte kunnat hitta något mer om henne än att hon troligen föddes 1782 och kom inflyttad från Karlstad. Per Nilsson som föddes 1781 i Bro, hade innan han tjänade som dräng i Södra Kocklanda varit

dräng bl.a. i Toverud och Västbro men längre bakåt kunde jag inte följa Per.

Jag letade därefter i födelseboken för Bro och fann en Per född 1781 med föräldrarna soldaten Nils Silberg och Malin Persdotter (Bro C:2, s. 455). Var denne soldatson samme person som tjänade dräng i Västbro och blev far till Jonas Persson? Jag försökte följa soldatsonen Per men den linjen slutade då han, faderlös, flyttade 1792 som dräng till Staf i Bro, endast 11 år gammal. I husförhörslängden för Staf finns anteckningen "bortgången" och här blev det också stopp (Bro AI:8, s. 128).

Vad betydde "bortgången"? Hade soldatsonen Per Nilsson i Staf rymt? Var rymlingen samme person som Per Nilsson i Västbro? Till slut lyckades jag få fram svaret genom att läsa sockenprotokollen i Bro socken. I protokollet från den 27/10 1800 (Bro KI:2, s. 195 och s. 201) kunde jag läsa att gossen Per Nilsson, som var dräng på Staf, hade tagits i tjänst på Toverud i Huggenäs men där blivit sparkad av en häst så illa att "hans högra arm blivit tvärt avbruten" och att han var till "all slags tjänst oförmögen". Han fick därför ledigt några månader och "njuta underhåll och omvårdnad" så att armbrottet skulle läkas. I nästa protokoll kunde jag läsa att armbrottet läkt och att han var i tjänst på Toverud. Från uppgiften att Per Nilsson kom från Staf och flyttade efter incidenten i Toverud till Västbro, var det enkelt för mig att komma vidare.

Ulla Lloyd
Fridhemsgatan 27
112 40 Stockholm
ulla.lloyd@gmail.com

Antavla nr 216	Anna Matilda Brattén, f Bäckström 16/8 1904 i Norra Stensdalen, Ransäter (S)				fm (S) t. Ulla Lloyd. Orter i (S) län om inte annat anges	
Generation I	Generation II	Generation III	Generation IV	Generation V		
Nr 2-3 (1)	Nr 4-7	Nr 8-15	Nr 16-31	Nr 32-63		
Nr 2. far	Persson	Nilsson, Per. Torpare	Stolberg, Nils Börjesson. Soldat	Larsson, Börje	1717 - Bro	
Bäckström	Jonas	f 8/11 1781, Bro, Sjöle N	2/10 1750, Bro - 16/2 1786, Bro, Sjöle N	Larsdotter, Annika	1724 - Bro	
Karl August Jonasson	Dräng	d 28/12 1828, By, Sund, Olstorp	Persdotter, Malin	Nilsson, Per	1711 - c1770, Bro, Mölnslätten	
Dräng	f 1/4 1812	g 25/2 1810, Huggenäs	8 25/3 1749, Bro - 22/3 1795, Bro, Mölnsl.	Olofsdotter, Margareta	1719 - c1770, Bro, Mölnslätten	
f 17/9 1848	Bro, Fredriksås	Jonsdotter, Anna				
Södra Ny, Rud	d 2/1 1861	f c1782				
d 31/7 1926	Södra Ny, Fernsås	d 12/12 1857, By, Sundstorp				
Ransäter, Stensdalen N	g 18/10 1835, By	9				
g 17/12 1892	Bäckström	Bäckström, Anders. Lantmätare	Bäckström, Johan. Länsman, mönsterskriv.			
Ransäter	Katarina Maria	f 5/5 1762, Långserud, Angunnerud	c1720 - c1788, Långserud			
Nr 1. ansökare	Mamsell	d 1/1 1847, By, Spåshult	Levin, Elisabet (Lisa). Mamsell	Levin, Anders. Löjtnant	c1685 - 5/5 1743, Göteborg (O)	
Bäckström	f 5/4 1806	g 11/12 1792, By	10 5/1 1732, Långserud - 27/6 1810, By	Ekerot, Margareta Segolsdotter	c1691 - 29/12 1777, Långserud	
Anna Matilda	By, Smörgraven	Hertz, Anna Kajsa. Mamsell	Hertz, Peter. Kommissionslantmätare	Hertz, Erik. Sergeant, rustmästare	1693, Kila - 18/11 1760, Bunäs	
f 16/8 1904	d 11/12 1895	f 3/9 1773, Kila, Bunäs	17/4 1729, Kila, Bunäs - 17/3 1794, By	Schultz, Helena	18/1 1701, Långserud - 18/10 1772, Kila, Bunäs	
Ransäter, Stensdalen N	Södra Ny, Brakerud	d 24/1 1823, By, Borgene Södra	Nordstedt, Kristina. Mamsell	Nordstedt, Johan. Fänrik	1698 - 2/7 1753, By, Sjögerås	
d 3/1 1965	Ersson	Håkansson, Erik. Torpare	Jonsson, Håkan. Torpare	Håkansson, Jon. Torpare	1737 - c1790, Ekshärad, Råda, Lövästorp	
Ransäter, Stensdalen N	Jon	f 14/6 1788, Ekshärad, Råda	3/5 1758, Ekshärad - 13/4 1805, Ekshärad	Persdotter, Karin	Ekshärad - c1790, Ekshärad, Hamra, Lövästorp	
g 30/5 1925	Torpare	d 24/7 1861, Ekshärad, Hamra	Ernsdotter, Lisa	Pålsson, Erik	12/4 1717, Ekshärad, Solberg - 14/4 1769, Ekshärad	
Ransäter	f 13/10 1821	g 2/7 1820, Ekshärad	12 28/5 1759, Ekshärad - 3/10 1809, Ekshärad	Persdotter, Karin	1719 - Ekshärad	
Brattén	Ekshärad, Nore	Jonsdotter, Karin	Ersson, Jon			
David	d 29/11 1892	f 6/2 1795, Ekshärad, Yggenäs	c1766 - 21/3 1799, Ekshärad, Yggenäs			
f 22/1 1899, Ransäter	Ekshärad, Hamra	d 23/2 1874, Ekshärad, Hamra	Larsdotter, Stina			
Nr 3. mor	26/12 1854, Ekshärad	6	13 c 1765 - c1805, Ekshärad, Yggenäs			
Jonsdotter	Persdotter	Larsson, Per. Torpare	Ersson, Lars. Torpare	Jonsson, Erik. Torpare	1725 - c1790, Ekshärad, Tönnet Västra	
Kerstin	Kerstin	f 19/5 1796, Ekshärad, Tönnet Västra	26/7 1770, Ekshärad - c1845, Ekshärad	Persdotter, Annika	1725 - c1790, Ekshärad, Tönnet Västra	
Piga		d 7/5 1844, Ekshärad, Mossberg N	Mattsdotter, Kerstin	Halvardsson, Mattes	f 1737, Norra Ny, Björkenäs	
f 4/8 1861	f 5/1 1830	g 25/1 1824, Ekshärad	14 23/10 1764, N Ny - 29/6 1843, Ekshärad	Nilssdotter, Kerstin	f 3/2 1739, Norra Ny, Spikebol	
Ekshärad, Hamra	Ekshärad, Hamra	Larsdotter, Kerstin	Andersson, Lars. Nybyggare	Andersson, Anders	24/3 1717, Ekshärad - 12/10 1777, Ekshärad	
d 2/12 1934	d 28/5 1899	f c1800, Ekshärad, Hamra	10/8 1759, Ekshärad - 25/1 1840, Ekshärad	Eriksdotter, Marit	9/9 1716, Ekshärad - 4/11 1784, Ekshärad	
Ransäter, Stensdalen N	Ekshärad, Hamra	d 4/6 1873, Ekshärad, Mossberg N	Jonsdotter, Anna	Arvidsson, Jon	5/11 1740, Ekshärad - 12/10 1824, Ekshärad	
		7	15 20/5 1764, Ekshärad - 10/4 1837, Ekshärad	Persdotter, Marit	f 24/2 1738, Ekshärad - 6/4 1816, Ekshärad	
11/5 2017						

Ur andra medlemsblad

Värmlänningar

Hembygds-Nytt 2018:1 (Fors-haga Hembygdsförening): Gamla konamn i Skived av *Katharina Leibring*.

Næverkonten 2018:1 (Åsnes Finnskog Historielag): Beretning om arbeidet med lyssaken på Finnsko-gen av *Finn Erik Vermundsberget*. Åsnes Finnskog fick ström 1949 med hjälp av råström från Rottneros kraft i Sverige.

Näverluren 2018:1 (Värmlands Hembygdsförbund): By kyrkogård av *Claes Åkerblom*.

Slegt med Engelbrekt? nr 62 (Släkt- och Bygdeforskarföreningen Engelbrekt, Norberg): Antavla för OS-guldmedaljören i slalom Frida Hansdotter av *Gustav Gustavsson*. Farfadern Sven Oskar Rune Johansson (1930-1985) var född på Råtorp (då i Grava) och dennes mor Sara Margareta Jansson var född 1907 i Södra Tofta, Ölme. Morfars farmor Anna Håkansdot-

ter Viklund (1854-1933) var född i Södra Mossberg, Ekshärad. De senare anorna är gemensamma med prins Daniel.

Övrigt

AnRopet 2018:2 (StorStockholms Genealogiska Förening): Tema-nummer om herrgårdar mellan Stockholm och Nyköping.

KGF-Nytt nr 140 (Kronobergs Genealogiska Förening): Gästgi-vare under 1600-talet av *Lars-Åke Stenemo*.

Slekt og Data 2018:1 (Slekt og Data): Tema: Minoriteter och ur-folk. Bland annat om Skogfinnenes historie av *Bo Hansson och Mary Tangen*. Även artiklar om kvener, som är en minoritet i nord-Norge med rötter i Tornedalen.

Strödda Annotationer nr 59 (Släktforskarblad för Örebro län): Västerås stifts herdaminne på webben av *Stefan Nilsson*. Olycks-händelsen vid Svartå bruk 1889 av *Stefan Nilsson*.

Våra Rötter 2018:1 (Tjust Släkt-forskarförening): Privata lån innan bankerna fanns av *Eva Johansson*.

Tre av mina åtta "oldeforeldre" (great-grandparents) var från Värmland. Min morfar, ingen-jören Victor E. Andersen, och min mormor, Selma G. M. Andersen, blev född på var sin sida av industriälven Akersälven i Christianias (Oslos) förorter i Akers kommun. Då stadsgrän-sen ändrades i 1878 kom dessa in i Christiania.

Victors föräldrar kom från Ar-vika landsocken och fadern blev väveriförman. Selmas far kom från Köla socken och blev industriarbetare. Victor An-dersens anor kom från Arvika landsocken, Stavnäs och Gun-narskog.

Jag har också fått ytterligare upplysningar om Ingeborg An-dersdotters anor i Gunnarskog, Mangskog och Eda. Dessa har jag dock inte själv kontrollerat.

Karin Börjesdotters fars föräld-rar var Jon Larsson Norra Fjäll och Gyrid Jonsdotter och mors föräldrar soldaten Bryngel Er-iksson Stömfelt Fors och Britta Nilsson. Britta Persdotter Näbbols föräldrar var soldaten Per Jonsson Näbbol och Marit Olsdotter Brandsbol.

Tom S. Vadholm
Holgerslystveien 23 A
NO-0208 Oslo
tosvadh@online.no

Rätt om rektor!

Ibland får redaktören kontakt med läsekretsen. Det uppskat-tas mycket, även om det ibland blivit fel i tidningen. I slutet av mars damp ankom följande meddelande: "I 2016:4 av VärmlandsAnor har Göran Svensson en utmärkt artikel om Bergenheim-släkten. I slutet av artikeln anges att rektor vid Karlstads universitet, Åsa Bergenheim, är ingift i släkten. Detta är felaktigt. Det är min man som är ingift. :-) Jag är en tvättakta Bergenheimare på min mors sida." Vi tackar den numera avgångna rektorn Åsa Bergenheim för rättelsen!

Antavla nr 217	Upprättad för Victor E Andersen, f. 28/12 1874 i Sandaker, Vestre Aker (NO)					mf (6) t. Tom S Vadholm. Orter i (S) län om inte annat anges	
Generation I	Generation II	Generation III	Generation IV	Generation V			
Nr 2-3 (1)	Nr 4-7	Nr 8-15	Nr 16-31	Nr 32-63			
Nr 2. <u>fär</u>	Damberg	Jonsson, Anders	Svensson, Jon	Olsson, Sven	f 1712, Värmskog, Högen		
Damberg	(Nils) Anders Andersson	f 20/7 1786, Stavnäs, Näbbol	17/9 1736, Värmskog, Högen - 1808	Jakobsdotter, Kristina?	f 1718		
Per Andersson			Jonssdotter, Britta	Olsson, Jon			
Väveriförman	f 12/11 1814		8 29/3 1746, Stavnäs, Haltersbol - 1809	Persdotter, Britta			
f 6/9 1839	Arvika, Stålsberga	Andersdotter, Anna	Bryngelsson, Anders	Andersson, Bryngel			
Arvika, Segerfors bruk		f 19/12 1785, Arvika, Gatetorp	f 15/2 1753, Arvika, Kvarnorp	Andersdotter, Ingeborg			
d 3/2 1915			Gregesdotter, Britta	Bryngelsson, Greges			
Kristiania(NO), Sagene	4	9 1747 - 1787, Arvika		Andersdotter, Kerstin			
	Persdotter	Nilsson, Per	Andersson, Nils	Persson, Anders			
	Cajsa	f 31/8 1787, Arvika, Mellbyn	f 28/5 1746, Gunnarskog, Gröttvål	Olssdotter, Kerstin			
Nr 1. <u>ansökare</u>			Ersdotter, Ylin	Ersson, Erik	1724, Arvika, Högvalta Östra - 1771		
Andersen	f 20/8 1814	10 11/3 1753, Arvika, Högvalta - 14/9 1821		Persdotter, Maria	f 1729		
Victor Edvard	Arvika, Mellbyn	Kyrkberg, Anna Persdotter	Kyrkberg, Pehr Jonsson. Soldat	Larsson, Jon			
Ingenjör		f 7/6 1786, Arvika, Kyrkbyn	f 30/1 1750, Arvika, Humlekl	Persdotter, Anna?			
f 28/12 1874			Halfvardsdotter, Karin				
V Aker(NO), Sandaker	5	11 f c1758					
d 23/12 1939	Hansson	Persson, Hans	Bengtsson, Per	Andersson, Bengt			
Bærum kmn(NO)	Per	f 14/1 1788, Arvika, Sund Västra	5/2 1744, Arvika, Speke Ö - 5/3 1826	Hansdotter, Maria			
g 1/10 1898		d 11/4 1822	Andersdotter, Yli	Persson, Anders	f 1726, Arvika, Mötterud		
Kristiania(NO/A)	f 3/7 1817	12 f 29/4 1757, Arvika, Mötterud		Andersdotter, Ingjerd	f 1731		
Andersen	Arvika, Sund Västra	Andersdotter, Maria	Persson, Anders	Persson, Per	f 1702, Arvika, Dalen		
Selma Gustava Marie		f 6/5 1785, Arvika, Dalen	13/8 1738, Arvika, Dalen - 25/9/11 1806	Andersdotter, Maria	f 1713		
f 27/11 1876, V Aker(NO)			Börjesdotter, Karin	Jonsson, Börje	14/10 1706, Arvika, Fjäll Norra - 1763		
Nr 3. <u>mor</u>	6	13 f 18/8 1741, Stavnäs, Fjäll Norra		Stömfelt, Malin Bryngelsdotter	f 12/4 1711, Stavnäs, Stömne, Fors		
Persdotter	Andersdotter	Göstasson, Anders	Andersson, Gösta	Gudmundsson, Anders	22/10 1703, Gunnarskog, Årbotten - 1769		
Christina	Ingeborg	f 21/11 1777, Gunnarskog, Årbotten I	19/9 1738 Gunnarskog, Årbotten - 1809	Bengtsdotter, Marit	c1708, Mangskog, Fjäll - c1771		
f 8/8 1845		d 1860	Elofsdotter, Ingeborg	Olsson, Elof	1710, Gunnarskog, Byn - 1784		
Arvika, Sund Västra	f 17/9 1807	14 12/1 1748, Gunnarskog, Ingersbyn - 1828		Jonssdotter, Karin	f c1755		
d 25/5 1887	Gunnarskog, Årbotten L	Jonssdotter, Kerstin	Andersson, Jon	Andersson, Anders	1723, Gunnarskog, Gravås - 1799		
Kristiania(NO/A)		f 2/11 1778, Gunnarskog, Öjerud	15/9 1753, Gunnarskog, Gravås - 1835	Jonssdotter, Kerstin	1723, Gunnarskog, Gårdsås Stora - 1799		
		d 1838	Tolsdotter, Ingjal	Jonsson, Tol	1724, Gunnarskog, Öjerud - 1793		
	7	15 13/6 1751, Gunnarskog, Öjerud - 1821		Gunnarsdotter, Elin	c1718, Gunnarskog, Öjerud - 1784		
7/8 2017							

Sommaren 2018

Under sommaren 2018 kommer Värmlands Släktforskarförening att delta vid flera evenemang med information, forskarhjälp och bokbord.

Datum	Evenemang
2 juni	Edeby Marknad, Övre Ulleruds Hembygdsgård
10-12 juli	Klar-Hälja, Norra Råda
14 juli	Borgviksdagen, Borgviks Museum,
21 juli	Föreningsdagen, Filibjur, Filipstad
7-8 augusti	Kulturveckan Biblioteket Sunne
19 augusti	Gravadagen, Grava Hembygdsgård Träfotere
1 september	Skördefesten Värmlandsnäs, Eskilsäters Bygegård

Höstens program 2018

Arvika

Träffar: Biblioteket - måndagar kl 17 – 19.
10 september: Rundvandring på Sågudden med Else-Marie Svensson (obs! Platsen)
8 oktober: Diskussionskväll. Frågor m.m.
12 november: Program ej klart
3 december: Diskussionskväll. Frågor m.m.

Grums

Program på Svealokalen (HSO), Sveagatan 2:
18 september kl. 18: Agnhammar förr i tiden, Mats Sundh.
16 oktober kl. 18: Lite tå hört, bl.a. Riksarkivet (SVAR)
20 november kl. 18: Bilder från Grums och Slottsbron, Olle Karlsson.
10 november, Arkivens Dag på Biblioteket kl. 10-14. Föredrag av Claes Åkerblom om Storjohann och Gruvöns bruk.
Forskarhjälp på biblioteket: 18/9, 4/10, 18/10, 1/11, 15/11 och 29/11 kl. 15-18

Karlstad

Alla aktiviteter sker på Arkivcentrum, Almqvistsalen eller Edbergssalen. Programmen genomförs i samarbete med Arkivcentrums institutioner.
Torsdag 13 sept kl. 18:30: Gottlunds resor på Finnbygderna i början av 1800-talet
Niclas Persson, Torsby
Måndag 24 sept kl. 14:00: Forska i bouppteckningar. Elisabeth Thorsell.
Torsdag 11 oktober kl. 18:30: Handstilar från 1600-1700 talet och hur stilen har förändrats med tiden, Peter Olausson, Universitetslektor i historia vid Karlstads Universitet
Måndag 22 oktober kl. 14:00 och 18:30. Digitala forskarsalen. Mariia Mähler, Riksarkivet i Ramsele
Torsdag 22 november kl. 18:30: Från husförhör till grundskola – hur skolan utvecklats de senaste århundradena. Mats Ekholm, professor emeritus, Karlstads Universitet

Övriga lokala program i höst kommer i nr 3. Ändrade program meddelas på Värmlandsrötter, liksom på föreningens Facebook-sida.

Vår programverksamhet
genomförs i samarbete med

Folkuniversitetet